

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr. K. SCHILDER, Kampen.

Medewerkers: Dr. H. A. van Andel, Solo; Dr. R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr. Henry Beets, Grand Rapids; Dr. H. Bergema, Karoeti; Dr. F. A. den Boeft, Rotterdam; Dr. E. T. v. d. Born, Heemstede; Mr. A. Bouman, Rotterdam; Ir. B. ter Brugge, Almelo; Dr. K. J. Cremer, Kampen; Mevr. W. Cremer-de Vries, Kampen; Dr. R. J. Dam, Kampen; Dr. A. C. Drogendijk, Dordrecht; Dr. D. v. Dijk, Groningen; Drs. D. J. Galle, Kampen; Mevr. G. Gilhuis-Smitskamp, Mijndrecht; Dr. J. H. Hagenbeek, Zwolle; Dr. J. van Herken, Ermelo; Dr. B. Holwerda, Amersfoort; A. Janse, Biggelerkerke; Dr. P. Jasperse, Leiden; Dr. G. Keizer, De Steeg; Dr. B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr. J. L. Koole, Vreeland; Dr. E. D. Kraan, Vlaardingen; A. Kuiper, Utrecht; Dr. J. v. d. Linden, Poerworedjo; Dr. S. O. Los, 's-Gravenhage; Mevr. C. E. Th. Luijcknaar Francken-Schreuder, Rotterdam; Dr. F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr. H. Mulder, Deventer; Dr. S. J. Popma, A'foort; Dr. A. Ringnakla, Ermelo; P. J. Risseuw, 's-Hage; C. Rijndorp, R'dam; A. Schilder, 's-Gravenhage; Dr. G. K. Schoep, 's-Gravenhage; Dr. R. Schippers, Wanswerd; Dr. J. Smelik, 's-Gravenhage; Dr. H. Smilde, Groningen; Drs. H. Smitskamp, 's-Gravenhage; Dr. N. Streefkerk, Wolvega; D. Stroo, Bussum; J. Strikwerda, Zeist; Prof. Dr. C. van Til, Philadelphia Pa.; Dr. C. Veenhof, Haarlem; Drs. M. B. v. 't Veer, Groningen; Dr. J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr. D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr. M. Vreugdenhil, Meliskerke; Dr. F. de Vries, 's-Gravenhage; Dr. J. de Vries, Tilburg; Dr. H. J. Westerink, Leiden; Dr. D. K. Wielenga, Capelle a. d. IJssel; Mr. J. A. de Wilde, 's-Gravenhage; Dr. S. U. Zuidema, Solo.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan:
Prof. Dr. K. SCHILDER, Vloeddijk 101, Kampen.

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE N.V., Goes.
Telefoon No. 2424 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f250 per halfjaar bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f750 en voor Ned-Indië f6,— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. per regel. — Losse nummers f0.15.

INHOUD: Hoofdart.: „Het koninkrijk Gods en de koninkrijken der aarde“, slot. — Uit de Schrift: Kruis en oorlog, Openb. 6:1. — Kerkelijk leven: „Het verbond Gods“, X. Indrukken van de Generale Synode, III. Rectificatie. Verbetering. De kleine Catechismus van Zacharias Ursinus, XVI. — Even parkeer: Arbeid en op zulk een tijd. — Perschoonw. — Boekbespreking. — Kerknieuws. Verslag generale synode. — Correspondentie. — Bijlage: Heidelb. Catechismus blz. 233—240.

MEDEWERKER.

Als medewerker aan ons blad verbond zich Dr. S. J. Popma te Amersfoort.

HOOFDARTIKEL

„Het koninkrijk Gods en de koninkrijken der aarde.“
(Art. 36.)

VIII. (Slot.)

Practische richtlijnen.

We moeten nu tot een afsluiting komen. Uit de Schrift kwamen we tot de conclusie, dat het aardse koninkrijk een positieve factor is in de komst van het Koninkrijk Gods. Dat Koninkrijk Gods is het herstel van de heerschappij Gods over de orde Gods in den kosmos, door Christus. De taak der overheid is daarbij de rechtsorde in haar gebied te handhaven. Zij kan dit doen, door voor die handhaving van de orde zich te onderwerpen aan Gods Woord. 't Kan echter ook gebeuren, dat zij haar taak vervult, zonder zich daarbij opzettelijk aan de Schrift te onderwerpen. In 'teerste geval vervult zij haar taak en gaat daarbij rechts; in het tweede geval vervult zij ook haar taak, maar gaat daarbij links. Onderwerpt zij zich opzettelijk aan de Schrift, dan zal dat haar gezag versterken.

Want het eerste en eigenlijke van de taak der overheid, die een positieve factor is in de komst van het Koninkrijk Gods, is dat ze de rechtsorde handhave. Ten opzichte daarvan is de eisch dat zij dat doen zal volgens het Woord Gods secundair.

Telkens komt de vraag op — en ik stip die in 't voorbijgaan aan — hoe lang moeten we de overheid gehoorzaam zijn? Wanneer houdt dat op? Wanneer moet aan vrijheid om des gewetens wil plaats gegeven worden? Moet men niet Gode meer gehoorzaam zijn dan de menschen?

Op deze vraag moet dus het antwoord luiden: als de overheid ophoudt haar eigenlijke overheidstaak te vervullen. Want dan kan het zijn, dat die overheid ophoudt overheid te zijn. Een overheid, die in haar gebied de orde niet handhaaft, de rechtsorde — dat is haar taak — oefent haar overheidsplicht niet uit, komt haar overheidsroeping niet na.

Maar die plicht der gehoorzaamheid houdt niet op, omdat de overheid wel de orde handhaaft, maar dat niet doet naar Gods Woord. Ik denk nog eens aan de (heidensche) Romeinsche overheid, aan wie Paulus onderwerping beveelt om des gewetens wil. Een niet-christelijke huisvader blijft toch wel degelijk huisvader — als hij in 't gezin de gezinsorde handhaaft. Een niet-christelijke overheid blijft overheid als zij de rechtsorde handhaaft. En dan is zij, hoewel niet-christelijk, haars ondanks een positieve, want orde-bewarende, of van Christus uit gezien, orde-herstellende, factor van het Koninkrijk Gods. Maar zijn ook de onderdanen in hun geweten gebonden tot onderwerping aan die linksch-orde-bewarende overheden en doen ze daarin arbeid in het Koninkrijk Gods.

Het vraagstuk van de verhouding van kerk en staat is nog nooit op afdoende wijze geregeld en opgelost. Dat is ook zoo'n wonder niet als we er op letten, dat hier twee grootheden, die vrij van elkaar staan, vergeleken worden.

De kerk is geloofsgemeenschap. De kerk is de organisatie van de afzonderlijke leden van Christus, voor wat hun geloof betreft. Daarop heeft de kerk zich, naar den eisch van het Woord, ook te richten. Zij heeft het Woord te prediken en roept daarin op tot geloof en bekeering.

Maar de staat is rechtsgemeenschap. Zooals de kerk geloofsorganisatie is — is de staat rechtsorganisatie. De staat moet de orde handhaven. En in de tweede plaats: zij moet dat doen naar Gods Woord. Niet met middelen van menselijke wijsheid — maar in erkenning van Gods heerschappij en met het licht van Goddelijke wijsheid van het rechtsverband.

Deze twee terreinen van kerk en staat raken elkaar niet direct en 't is daarom zoo moeilijk — en zelfs onmogelijk om de kwestie tot een oplossing te brengen. En wie in dat schema de zaak poogt op te lossen komt er niet uit. Hetzij men dat al doet op de wijze als in de oude redactie van art. 36, hetzij men dat doet op de wijze als in het gewijzigde art. 36, hetzij dat men dit doet op de wijze van Van Lonkhuyzen door een nieuwe redactie van art. 36 voor te stellen. Dan krijgen we wel andere woorden, maar zakelijk blijven we in het zelfde schema zitten en dus komen we er niet uit.

Hier is, meen ik, maar één ding mogelijk en noodig. En dat is, af te zien van alle pogingen, om direct verband te leggen, waar dat niet bestaat. Zooals b.v. tusschen de Kerk en den Staat. We moeten rustig aanvaarden wat de Schrift ons leert, de Kerk heeft de Woordbediening, en dat is nooit in 't minst niet de taak van den Staat. En de overheid heeft de handhaving der rechtsorde en dat is evenmin, ook in 't minst niet, de taak van de Kerk. En dat onderscheid goed te zien, van de verscheiden taak van de twee organisaties, is eerste eisch voor de oplossing van het vraagstuk.

Dat heeft ten gevolge, dat ik op dat standpunt wel van oordeel moet zijn, dat heel art. 36 moet verdwijnen. Wat de Kerk wel belijden kan is, dat de taak der overheid is handhaving der rechtsorde en dat zij (de overheid) dat moet doen naar het Woord (rechtsh-gericht). Maar deze belijdenis-uitspraak zou dan moeten komen in de belijdenis bij het Koningschap van Christus. Let wel bij het Koningschap — niet bij de belijdenis dat Christus het Hoofd van de Kerk is.

Men kan zeggen dat daarmee de zaak niet geregeld is — want dat we dan precies zoover zijn als we eigenlijk al waren — een vrije kerk en een vrije staat. Ik geloof dat we daarmee, zoo al even verder zijn nu we die wederzijdsche vrijheid consequent, Schriftuurlijk, doorgedacht hebben.

Overigens is het waar, dat de zaak hiermee niet geregeld is. Maar nu omvat het Koninkrijk Gods meer dan de Kerk. Want dat Koninkrijk Gods omvat, gelijk we zagen, alle levens-terreinen, heel het leven. Dat Koninkrijk Gods staat achter de Kerk als geloofsorganisatie en achter den Staat als rechtsorganisatie.

De eisch van het Koninkrijk is: Gods Heerschappij, zooals die in Christus is, weer te erkennen. In de Kerk beteekent die eisch te gelooven. In den Staat beteekent die eisch onderwerping aan de door God gestelde overheid. En wanneer ik me dan aan die feitelijke overheid (ook al zou die linksch gericht zijn) onderwerp — dan vervul ik daarmee een stuk van mijn roeping in 't Koninkrijk Gods.

Daarbij zal ik op de plaats, die ik in het Staatsverband inneem, alles doen, om die overheid te doen leven in de vervulling van haar taak, naar het Woord Gods. Maar „daarbij“ — d.w.z. dat in de

tweede plaats ondergeschikt aan 'teerste — mijn onderwerping aan die overheid.

En in die onderwerping en in die pogingen tot christelijk staatkundig leven, en die twee in deze volgorde, vervul ik als staatsburger m'n plicht in 't Koninkrijk Gods. En Christus doet zóó, — door mijn handeling — het Koninkrijk komen.

Dat Koninkrijk komt als de Kerk het Evangelie predikt, en de Staat de rechtsorde bewaart, en ik als burger van het Koninkrijk Gods het Evangelie geloof in de Kerk en onderdanig ben in den Staat — en me in heel m'n leven richt naar het Woord.

En als er dan aanvallen komen op het Woord en op dat geloof — in ketterijen, in valschen godsdienst, in afgodendienst en in god-loozen-dienst — dan heeft de Kerk een taak met de Woordverkondiging daartegenover. Maar de Staat niet.

En als er een ordeverstoring factor komt — ook als die komt door een z.g. geestelijke richting, als een ketterij of een godloozen-actie agressief optreedt tegen de orde en de wanorde predikt, dan heeft de overheid een taak tot ordehandhaving en de Kerk niet.

Maar wanneer de Kerk tegen afval het Woord predikt en de Staat tegen wanorde de rechtsorde handhaaft, dan komt het Koninkrijk, naar Gods ordinantie. Maar dan spant de Kerk den Staat niet voor haar wagen om de afgoderij te bestrijden en de Staat misbruikt de Kerk niet om z'n gezag te handhaven. Want als we dat gaan doen — gaan we ondanks alle goede bedoelingen tegen de komst van het Koninkrijk in, hoe goed, hoe vroom, en hoe „naar 't Woord“ ons doen ook moge schijnen.

En toch, als we zoo het aardse Koninkrijk losmaken van de Kerk, beteekent dat niet, dat we nu alle verband in dat aardse koninkrijk met Christus verliezen. Neen juist niet — zoo komt het juiste verband naar voren. Want als we dood-eenvoudig als staatsburgers ons aan de overheid onderwerpen en christelijk staatsburger zijn — dan is dat een positieve houding in het Koninkrijk Gods.

Hoe zal — ook dat is een vraag — de overheid aan de tweede voorwaarde voldoen? Hoe zal de overheid in haar rechtshandhaving zich richten naar 't Woord? Komt ze dan praktisch toch weer niet altijd bij de Kerk terecht, als ze den eisch van 't Woord tot rechtsorde-handhaving verstaan wil?

Ik geloof van niet. Dan behoeft toch de overheid niet een uitspraak van een Kerk. Maar dan richt ze zich tot de Theologie. En dat zal beteekenen, dat de christen-staatsman zich richt tot den theoloog. En dat behoeft nog heelmaal niet te beteekenen, dat de gereformeerde staatsman zich richt tot den gereformeerden theoloog — al zal dat wellicht voor de hand liggen. Maar ook als de Kerk als instituut hier op den achtergrond een rol speelt is dat toch op den achtergrond — en beteekent dat heelmaal niet dat het kerkelijk instituut hier inlichtend optreedt.

Hier treden burgers van 't Koninkrijk, de één specialiseert zich op 't Woord — de ander op den Staat, met elkaar in contact, en deze wisselwerking is de uiting van het alomvattende karakter van het Koninkrijk Gods.

Ik kon maar enkele dingen noemen, en ik be- weer allermint in deze lijnen de oplossing ge- geven te hebben. Ik gaf dat reeds aan door te spreken van richtlijnen. Maar ik ben overtuigd, dat we op deze wijze de Schrift verder door- vorschende, tot een oplossing kunnen komen. Of laat ik het anders zeggen — als er ooit een op- lossing komt — dan moet die liggen op het ver- lengende van deze lijn.

Dan moeten we af van de probleemstelling Kerk

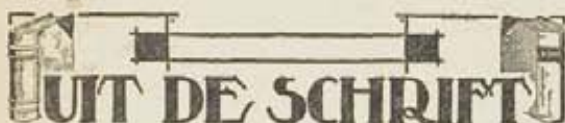
en Staat. Want zodra we de Kerk en het geloof rechtstreeksch betrekken op den Staat zijn we al verdwaald. Wie in 't probleem van de christelijke staatkunde de kerk inhaalt, heeft daarmee zelf den weg tot de oplossing afgesloten. De Schrift leert ons de onderscheiding van Christus als Kerkhoofd en als Koning van den Kosmos — (en dus ook van de overheden en de onderdanen).

Daarmee is ook de onderscheiding gegeven van den Christen als kerklid en als burger in 't Koninkrijk (en dus ook burger van 't Koninkrijk Gods als overheidspersoon en onderdaan, gezagsdrager of ontzaghebber in den Staat). Wie de onderscheidingen der Schrift vergeet — diens weg wordt duister.

Maar — we moeten de onderscheidingen van de Schrift steeds meer leeren aanvaarden en zien. En de taak in 't aardse koninkrijk zien als taak in 't Koninkrijk Gods — 't zij dan als gezagsdrager of ontzaghebber. En wie zóó de onderscheidingen van de Schrift aanvaardt en er ernst mee maakt — die kan nog wel in de duisternissen zitten — maar in de duisternis schijnt dan toch het licht. Het Licht van 't Woord. En in al de problemen van de christelijke staatkunde glanst dan het licht van het nog steeds komende Koninkrijk van Jezus Christus totdat de volkomenheid van Zijn Rijk komt en God alles is, ook in het aardse koninkrijk.

L.

H. J. W.

Kruis en oorlog.

„En ik zag, toen het Lam één van de zegelen geopend had, en ik hoorde één uit de vier dieren zeggen, als een stem van een donderslag: Kom en zie! En ik zag, en zie, een wit paard, en die daarop zat, had een boog; en hem is een kroon gegeven, en hij ging uit, overwinnende en opdat hij overwonne.“

Openb. 6:1, 2.

Europa beleeft een nieuwen oorlog, en ook Nederland ondervindt den terugslag daarvan. Nu staat de kerk daar niet buiten; en ieder Christen heeft nu de roeping, om ook deze dingen in het geloof te zien en te aanvaarden.

Het is wel heel moeilijk, om nu het geloof vast te houden. We zullen het slechts kunnen, wanneer we het verband zien tusschen wereld-historie en heilsgeschiedenis. Als we de plaats niet weten van deze onze geschiedenis in het geheel van Gods ééne verlossingsgeschiedenis, komen we er niet meer uit. Alleen wie zich door openbaring van boven heeft laten leeren aangaande het verband tusschen de vijandelijkheden, zooals die nu in de wereld te constatareeren zijn, en de eene groote vijandschap, die God in het paradijs stelde, en vandaag handhaaft en verdiept, — alleen hij is sterk, ook in dezen tijd.

Johannes heeft op Patmos ook gezien den ruiter op het witte paard. Hij heeft zelfs tweemaal een dergelijke verschijning zien uitrijden. De eene maal is het zonder tegenspreken de Christus, die in Zijn hemelsche glorie uittrekt, en den heiligen oorlog voert. (Openb. 19:11 v.v.) Maar we meenen, dat hier in Openb. 6 een ander is bedoeld. Velen willen ook hier gesproken zien van Christus, die in het Evangelie zegevierend over de aarde trekt. Doch anderen zijn van oordeel, dat het verband het noodzakelijk maakt, niet te denken aan een macht van zegen en genade, maar aan een „ruiter“, die evenals de drie andere vernieling en ellende brengt. O.i. terecht.

Want wit is niet slechts de kleur van hemelsche verschijningen, die omschenen worden door de glans van een andere wereld; ook stervelingen van de aarde tooien zich graag met het witte gewaad. De man van aanzien, die wil pronken met zijn stand, kiest ook bij voorkeur het witte kleed. Zoo is wil niet alleen de kleur van hemelschen luister, doch evenzeer de aanduiding van krachten van beneden, van trots en aanmatiging.¹⁾

Zoo komt dan ook deze eerste ruiter aanstormen: trotsch zit hij te paard. En hij heeft er reden toe, want hem is een kroon gegeven. Alles is in stijl: het dier, dat alleen machtigen berijden; en de diadeem, dien slechts de grooten der aarde dragen. Waar hij komt, daar buigen de menschen voor hem, en daar vluchten de legers voor hem. Hij stapelt macht op macht, en kan daarbij nooit komen tot de rust. De eene overwinning doet hem al weer hunkeren naar een andere; en opnieuw gaat hij uit, „opdat hij overwon“.

Hij trekt niet uit tot den heiligen oorlog, maar tot den profanen oorlog in de meest letterlijke beteekenis van het woord. Deze oorlog is even eigenlijk te verstaan, als revolutie, honger en pest in de volgende zegelen. Johannes teekent ons hier dus het oordeel van machtswelust; de nooit gestilde honger van het imperialisme; den geest van agressie, die van expansie tot expansie gaat.

En in deze trieste werkelijkheid brengt hij ons

nu het Evangelie van Jezus Christus. Want het verband tusschen kruis en oorlog is hem geopenbaard.

Deze ruiter ook verschijnt pas, als het commando hem gegeven is; en hij draagt een kroon, die hem is verleend. Maar daarmee is deze verdere macht opeens geplaatst op rechts-niveau. En dit is toch waarlijk evangelie, dat ook het onrechtvaardig geweld geen oogenblik het strakke raam van Gods recht verbreekt. Deze ruiter krijgt niet slechts de beschikking over de noodige kracht om te vernielen; maar hem wordt „macht“, bevoegdheid verleend. Achter het onrecht der menschen blijft altijd staan het mandaat van God: Hij heeft volmacht verleend tot het gericht.

En wij, die dit lezen, mogen getroust zijn: de wereld komt nooit van haar rechtsbasis af. Als het ons angstig maakt, dat de wereld op haar fundamente wankelt, omdat ze het recht vergeet, het evangelie kan ons nimmer genomen worden: daar is oorlog; en achter den oorlog het mandaat, de volmacht Gods.

Ik moet, geloof ik, zeggen: gelukkig, dat er oorlog is. Het vergeeten recht handhaaft zich toch!

Daar is een tweede vertroostend element: geen ruiter verschijnt, voordat het desbetreffende bevel is doorgegeven door „een uit de vier dieren“. En die „dieren“ of „levende wezens“ zijn blijkbaar engelen; maar dan engelen, die blijkens de beschrijving van Johannes de trekken der cherubs met die der serafs vereenigen. En dus is uit het feit, dat ook de ruiter op het witte paard geroepen wordt door één der vier „dieren“, reeds af te leiden, wat het resultaat van deze ellende zal zijn; en wat de bedoeling met dezen geesl is. De cherubs dragen den troon Gods; en de serafs verkondigen Zijn heiligheid, en staan bij het altaar der verzoening. Als één van deze cherubs-serafs dus de agressie ontkent, is die vloek ingeschakeld in het geheel van factoren, die het Koninkrijk der hemelen nabij doen komen. En God wil ook hierin erkend zijn als de „Heilige Israëls“, geprezen door allen, wier lippen zijn aangeraakt met een kool van het altaar.

De volmacht Gods is veel; de engelen Gods, dat is meer. Maar het Lam Gods, dat is het meest. Welnu: Johannes zegt ons, dat de oorlog slechts komen kon, nadat het Lam een zegel geopend had. Ge weet wel van het gesloten boek, dat Johannes gezien had in Gods hand. Niemand was waardig de zegelen te verbrekken, en zoo het testament van Gods raad ten uitvoer te leggen. Tot het Lam verschijnt.

Het is wel heel opmerkelijk, dat Jezus bij het openen der zegelen, bij het ontkenen dus ook van den oorlog, optreedt in Zijn kwaliteit van Lam, staande als geslacht. Als Christus dus dit vreeselijke komen doet, dan vervult Hij den Raad Gods tot onze verlossing; en dan doet Hij dat als het Lam, dat de zonde der wereld draagt. Dan is dus ook dit de weg, waarin Hij Zijn verlossingswerk ten einde brengt, en aan Zijn kruis het volle effect geeft.

Hoe dat in details gaat, dat weten we niet. Maar dit eene is ons ook genoeg. Wij gelooven de Schrift, die zegt, dat de zegels alleen verbroken worden door het Lam; dat achter oorlog en oorlogsleed staat het kruis, dat zich niet negeeren laat. Dit alles kon slechts komen vanwege de openbaring der liefde Gods in Jezus Christus. Geen oorlog ondanks die liefde, maar door die liefde. Dit alles is pas mogelijk geworden door het kruis.

Ik geloof, dat ik zoo wel weer verder kan. De krant spreekt van oorlog en oorlogsgerucht. Maar de bijbel zegt: dat komt alles van het Lam. Het recht Gods heeft zijn loop; en het Koninkrijk komt toch met haast; en het testament Gods wordt vervuld. Ook de oorlog is instrument in Gods geschiedenis; en Gods geschiedenis, dat is altijd onze verlossingsgeschiedenis.

Het kruis wordt niet verijdel. Integendeel. Juist de oorlog „bewijst“, dat Christus Zijn kruis tot overwinning brengt.

A.

B. H.

„Het verbond Gods“. (X.)

Door bemiddeling van een lezer kreeg ik inzage van een noot in „Calv. Wkbl.“, waarin wordt gewezen op „De Ref.“ van 9 Aug. 1929; ik haal daar een citaat uit „De Weeker“ aan, waarin ontkend wordt, dat het genadeverbond een hoofd heeft, alsmede ontkent, dat in dat verbond één voor allen handelt, gelijk dit het geval is in het verbond der verlossing en in het werkverbond. Ik leg dan in mijn onderschrift den vinger bij „niet één voor allen“ en bij „geen hoofd“, en noem dat een afwijking van de oude gereformeerde theologie.

Onze lezers begrijpen nu wel, waar de schrijver in „Calv. Wkbl.“ heen wil. Hij legt dit citaat uit z.g. tegenover onze artikelen van '38 en '39 contra de Thijss en prof. Aalders, vindt tegenspraak en, trekt conclusies.

Het is mij niet duidelijk, waarom hij dit laatste doet, althans, indien ik hem nog goed begrijp. In mijn inleidende opmerkingen wees ik er op, dat in „De Weeker“ van dienzelfden tijd „ongeveer vijf voorgangers“ over het genadeverbond schrijven, en dat ieder dat weer anders doet. Nu heb ik van die vier andere (Jongeleen, Wisse, het chr. geref. vragenboekje, en, als ik me wel herinner De Bruijn) in „De Bazuin“ trouw kennis genomen. Ik liet ook uitkomen, waarin ik van hen verschild. En dat laatste heb ik zelf voor een deel weer verwerkt in mijn jongste „Reformatie“-artikelen; want de historie speelde zich af in de jaren '27 en '28 (zooals onze lezers nog pas hebben kunnen lezen). Men moet dus wat ik in „De Bazuin“ schreef in rekening brengen bij de lezing van mijn uittaling in „De Ref.“ van 1939.

En dan zal men kunnen weten, dat ik de conclusies, waartoe de schrijver in „De Weeker“ kwam, en waarin hij blijkbaar na de debatten der „vijf voorgangers“ van daareven conclusie nemen wil, in hun formuleering onjuist vond en nog vind. Want ze stellen de kwestie niet, en deze formule verheldert niet. „In“ het genadeverbond (als 'ter eenmaal is) treedt n.l. wel één voor allen op, n.l. de Middelaar. En wederom: „in“ het genadeverbond (als 'ter eenmaal is) is wel een hoofd n.l. de Middelaar. De vraag echter, waarover het ditmaal loopt, en ik gaf dit verschil in mijn jongste artikelen duidelijk aan, is deze: of het genadeverbond is opgericht IN dan wel MET Christus als Hoofd, of het in de eeuwigheid dan wel in den tijd is opgericht, of verbond en verkiezing quantitatief gelijk zijn; ja dan neen. Niet of er een Hoofd is, doch of het Hoofd representatief (à la Comrie) optreedt in de verbonds-sluiting (en of de uitverkorenen daarbij „dood kapitaal“ zijn) is de kwestie. De andere groep, die door prof. Aalders als ongereformeerd op zij werd gezet, heeft zich gevrijwaard van al te felle consequenties. Wel degelijk treedt „in het verbond“ één voor allen op. Maar begrijpt men dan nog de kwestie niet? Ze is deze, of die ééne voor allen optreedt niet „in het verbond“ (als het er eenmaal is, als Middelaar DES VERBONDS immers), doch op den weg naar het verbond, in de sluiting des verbonds. Voor de zooveelste maal maak ik verschil tusschen „aoristus“ (het „moment“ der oprichting) en „imperfectum“ (de doorlopende lijn, die daarna volgt). Legt men het genadeverbond uit den tijd in de eeuwigheid, dan vervalt die „aoristus“, dan is er geen oogenblik meer der verbonds-oprichting.

Als men de kwestie tot den bodem herleidt, dan loopt het verschil over de verbondssluiting (in den tijd dan wel in de eeuwigheid). Alsmede over de kwestie, niet of het gesloten of opgericht is IN Christus, doch of dat geschied is MET Christus. De voorzetsels „in“ en „met“ zijn naast elkaar geplaatst door prof. Aalders, als hij zegt: HET (de cursivering is van den schrijver zelf) genadeverbond is opgericht MET Christus en IN Hem MET al degenen, die in Hem begrepen zijn. Deze formuleering komt herhaaldelijk terug in het boek; ik noteer even inderhaast bl. 176 bovenaan, 185, 193. En op bl. 175 wordt beweerd, dat het oude strijdpunt aldus dient te worden beslist.

Hier had ik bezwaar tegen in '27, '28, en ook in '29. En nog in '39. In dat bezwaar ben ik voor wat het begrip HOOFD betreft, sinds versterkt, met name toen prof. Greijdanus' betoog over den toerekeningsgrond mij over Rom. 5 anders deed denken dan tot vóórdien. Maar het gaat niet aan, de verschillen, die ik tegen Jongeleen e.a. had, en nog in '39 duidelijk handhaafde, te negeren, en de voorstelling te wekken, als ware de afwijzing van een passage uit „De Weeker“ van 12 Juli 1929 identiek met aanvaarding van Aalders' standpunt, gelijk verdedigd in 1939. Prof. Aalders loopt over de kwestie der voorzetsels („met“ of „in“) heen. En feitelijk liep hetgeen ik uit „De Weeker“ naar voren bracht, daar ook over heen. De door mij genoemde groep van ouderen daarentegen kende penvoerders met scherper onderscheiding.

Hoe men hier nu verder concludeeren wil, zij overgelaten aan elks consciëntie. Men kan gemakkelijker problemen vertroebelen, dan laten staan in hun scherpte. Zooeven liet ik uitkomen, dat ik voor wat het HOOFD-schap van Christus betreft, door prof. Greijdanus' brochure scherper ben gaan zien. Maar dat was geen reden, noch voor hem, noch voor mij, om het Hoofd-zijn van Christus binnen het (eenmaal bestaande) verbond en over de konkrete verbondsgetrouwen te loochenen. We houden alleen maar den weg vrij voor het verschil tusschen eeuwigheid en tijd.

En dan is er nog het andere begrip van „Middelaar“. Ik zou er bezwaar tegen hebben, te leeren, dat het genadeverbond is opgericht MET den Middelaar, of dat in de verbondssluiting de Middelaar optrad als één voor allen.

Dat is de ééne kant.

De andere is deze: indien iemand vandaag zou opmerken: het verbond „heeft“ geen Middelaar, en „in“ dat verbond handelt niet één voor allen, dan zou ik nog zeggen: dat gaat niet goed.

En als het „Calv. Weekblad“ dan weer zou zeggen: dat klopt niet, dan zou ik antwoorden: het klopt wel; probeer gij eerst beter te onderscheiden en laten we dan nog eens nader overwegen.

K. S.

Indrukken van de Generale Synode. (III.)

Elders kerken.

Elders kerken!

„Elders“, dezen keer niet in een ander kerkinstituut, doch in een andere gereformeerde kerk dan waarvan men zelf lid is.

Naar 1
(den nat
wel were
commissi

De G

kenn
kerker
toepass
die on
samenl
matig
kerken
king te
is va
eigenw
aard,
keur
van
maan
toe te
over te
en be
aan de

Begrijp

Er was r
anders e
vergader
Allerlei v
als men
burgerlij
wijkgren
dikanten
len, of r
beginsel
geval sp
Het de
ook, hier
mijn eige

Voorop

nen dat
De orde
die van
waar zij
in zijn v
nomen, l
daarin v
dat de
gelegenl
dat hij
werking
evenzeer
dienaar
heden e
hoorders
zijn. De
om op gr
door he
zullen ze
den H. C
wordt vr
schelijke
misverste

Daarom
gaan ker
en langd
Woords,
n a l a t i
stem, een
en uitbe
zijn of d
vaardig
ontrek
hoorders
Reeds in
verwijten
weg in
kere mat
bezwaren
Indien d
recht tot
gemak o
persoon
zoo lang
Wat voer
haar geh

Een ke
bezwaren
te reken
en bedri
begin (C
bedienen
als kern
geven, e
wekken,
staan, di
het Avo
maatreg
de kerke
gaat im
heeft be
bemoeiig
macht on
in gedin
Nog st

„elk ge
moet bli
bemoeiig
komen, w
raad zal
om „las
omgekee

¹⁾ Kittel, Th. Wb. IV, 250, 45 ff.